

NESZLÁR SÁNDOR

Író Úr: Mors Imperator

„Mikor reggel fölébredt Severus, s lakosztálya erkélyére kilépett, hogy tele tüdővel szíja be a májusi léget, melyet illatosná tesz most a fakadó fenyőrügyek ábrájára, meglepetve látta, hogy a palota előtti tó átellenes oldalán egy roppant kerületű rotunda van felállítva. Az egész vasból van; magassága alig több hat ársinnál; de terjedelme oly nagy, mint egy cirkuszé, mely legalább húszezer néző befogadására van számítva.

E nagy köröndnek a palota felé néző oldalán van egy kirúgó tornya; olyanforma, mint egy galambdúc, s annak a mellső oldalán van négy kerek lyuk, egymással szemközt, mint egy négylevelű lóhere.

Középen e négy kerek lyuk között pedig van – valami olyanforma, mint egy szélmalomkerék, csakhogy annak mind a négy szárnya ragyogó fényes, mint a csiszolt acél. A torony tetejéből egy gőzkürtő mered fel, annak jeléül, hogy abban valami gépnek kell lenni. [...]

A rejtélyes épület gépe egy hosszú fűtventést hallatott, aminővel tudatják a gőzmozdonyok, hogy a vonat »indul!« Azután síri csend támadt; s az örökkévalóságból orzott nehéz percben megmozdultak a rejtélyes gép szélkelep alakú szárnyai, s ugyanez a négy gömbölyű nyíláson át négy emberfő nyomult előre. A másik percben már nem voltak ott a fejek! Lenn a tóban úsztak.

... Azt meg kell adni a gőzguillotine-nak, hogy az egy művészien alkotott gép volt.

A torony belsejében egy fogaskerék, az négy hidat mozgat előre-hátra, minden hídon egy ember fekszik, azt a gép a híddal előretolja a lyukon keresztül, ameddig a vállai érnek; ugyanezen mozdulattal a korong a négy szárny pallosait meglódítja, a rugók visszataszítják a hidat a rajtuk fekvőkkel együtt – fej nélkül; a hullák egy lökéssel a kész vaskocsikba hullanak; oly pontossággal, mint egy cséplőgépnél. Tizenkét »segédnek« csupán az a dolga, hogy a kötözött »kévüket« a mozgó hidakra rakja.

A munka rendben foly. A torony alján van három zsilip, az rövid időn tele torokkal okádja a sötétpiros nedvet a tó vizébe. Rettenetes fontaine!” (Jókai Mór: A jövő század regénye)

•

Jól emlékszem arra a csütörtök estére, amikor Író Úr áthívott magához.

– Nagy baj van, gyere, siess! – nyögte elhaló hangon a telefonba. – Mikor-ra érsz ide?! – kérdezte még, aztán lerakta.

Képzeltetik, mennyire megijedtem, amikor odaértem a lakása ajtajához, és azt tárva-nyitva találtam. Óvatosan lépkedtem végig a sötét előszobán. Belülről halk neszezést hallottam, a biztonság kedvéért magamhoz vettem Író Úr hosszú esernyőjét, amelyet a fogason szokott tartani, és a lélegzetemet visszafojtva beléptem a nappaliba. Nem akartam hinni a szememnek. A bútorok

Elhangzott a Fiala Írók Szövetsége szervezésében megrendezett Magyar Széppróza Napja rendezvényén Budapesten, a Lumen kávézóban 2023. február 17-én.

szanaszét tolva, a nagy szőnyegek félig fölcsavarva, az egyik sarokban pedig Író Úr, fején egy fejlámpával, egy párnán térdepelt.

Nagyot nyeltem, és óvatosan megköszörültem a torkom, hogy felhívjam magamra Író Úr figyelmét, de hiába, mert nem reagált.

Mérges lettem, mert egyértelmű volt, hogy újból becsapott. Semmilyen vészhelyzet nem állt fent, miért is állt volna, egyszerűen csak unatkozhatott. Átkozódtam, hogy újfent hagyta magam felültetni. Rohantam, mint egy őrült, és arra kellett odaérnem, hogy Író Úr a sarokban valamelyik istenverte kirakója felett görnyed. Dühösen odaléptem hozzá és megráztam, mire Író Úr végre felém fordult.

– Csakhogy itt vagy! – sóhajtott. – Azt hittem, már sohasem fogsz ideérni! Nagy a baj!

– Mégis mi a fene történt? – kérdeztem.

(Utólag bevallhatom már, hogy nem pontosan így fogalmaztam, nem ilyen higgadtan és tömören.)

– Az történt, kérlek szépen, hogy én nem tudok határidőre dolgozni, pláne nem fölkérésre!

Még hogy a múzsa volna a határidőm! A múzsa, na persze! Én többet felkérésre semmit, érted, de semmit nem fogok írni! Aki tud, az az igazi nagyvad, most már aláírom. Ha csak belegondolok, hogy úgy kellene leülnöm az asztalhoz, hogy a futár már ott toporog az előszobámban a levonatért, vagy időre kéne valamit elküldenem, hát abba beleőrülnék!

Nem értettem a dolgot, meg is kérdeztem.

– De hát milyen határidőről, milyen felkérésről van szó?

– Hiúságból elvállaltam. Meg hát ismersz jól, egyetlen régi nagyvadat szeretek csak igazán. Megkerestek, hogy kiválasztanának *A jövő század regénye* című könyvéből egy-egy részletet, én pedig arra rezonálva írjak egy rövid, körülbelül hatezer karakteres prózát, majd az este folyamán olvassam is fel. A Lumenben, kutyabarát hely. Nem szó szerinti beemelést, intertextust várnak el, hanem csak tematikailag, helyenként akár nyelvileg kéne kapcsolódni a választott idézethez.

– De hát ez egy nagyszerű lehetőség, igazi írói kihívás! – válaszoltam lelkesen.

– Persze, persze! Csak hát ahhoz nem ártana tudni írni is, nem igaz? – nyafogta csüggedten Író Úr.

– Hatezer karakter nem sok, azt gyorsan el tudom olvasni, és ha kell, bár alig hiszem, hogy kéne, hamar át tudjuk beszélni – próbáltam megnyugtani.

– De hát éppen ez az! Nincsen semmim! Egy bekezdésig jutottam csak, az is értékelhetetlen katyvasz, ráadásul el is szállt, mert kivételesen nem kézzel írtam, hanem egyből a gépbe.

– Mikor is lesz ez a felolvasás? – kérdeztem kissé gyanakodva.

– Holnap, azaz pénteken! Este nyolctól, vagyis már huszonnégy óránk sincs. Végem van!

Sejtettem, hogy nagy lehet a baj, mert nem tiltakozott az ellen, hogy odaüljek a gépéhez. A szövegszerkesztőjén egy nyitott dokumentumot találtam, a fájl neve *Mors Imperator v0.2* volt, a címen kívül semmi nem volt benne. Bizonytalanul rákattintottam a *Visszavonás* gombra, amire előugrott az átküldött regény részlete, amelyből végül a mottó is lett, és az alábbi bekezdés:

„2223. február 18-án, amikor reggel fölébredt Mauritius, és lakosztálya erkélyére kilépett, hogy tele tudóvel szívja be a friss téli levegőt, meglepetve látta, hogy piros hó borítja a tájat. Megdörzsölte a szemét, titkon abban bízott, hogy nem ébredt fel, hanem még mindig abban a furcsa, ingoványos álomban van, amely az éjjel magába szippantotta. Ám amikor a párkányon felgyülemlett havat óvatosan a szájához emelte és megízlelte, megborzongott, mert nem az álma

folytatódott. Valóban vörös hó hullott az éjjel, viszont az íze pontosan olyan volt, mint az igazié, amire gyerekkorából emlékezett.

Felhős és borult volt az égbolt, a nap fakón világított csak a távolban. Mauritius felnézett a magasba, aztán sokáig bámult maga elé tünődve. Az álmára gondolt, amelyben arra kapott megbízást, hogy a lehető leghatékonyabban oldja meg húszezer ember gyors kivégzését. Maga sem értette, miért nem utasította vissza az ajánlatot, és kezdett hirtelen mérnökként viselkedni, nagy lendülettel vetve magát a tervezésbe. Próbálta összerakosgatni az álma foszlányait, de közben fázni is kezdett, ezért visszavonult a szobájába, de előtte még gyúrt egy hógolyót, hogy később alaposabban megvizsgálhassa.

– Na, és mi a folytatás? – kérdeztem Író Úrtól, miután elolvastam a részletet.

– Valami olyasmit képzeltem, hogy bemutatnám a jövőt, hogy mi lesz itt kétszáz év múlva. Már napok óta ezen töröm a fejem, de semmire sem jutottam! Most gondolj bele, harminchárom vagy akár csak tizenhárom évvel ezelőtt sejtetted volna, hogy mi lesz itt? Hogy lehetne kitalálni bármit is? Nyilván minden rosszabb lesz és elkésőbb! Ha lesznek még emberek, akkor talán lesz még kultúra, lesznek még könyvek is, kinyomtatott, papír alapú könyvek, olvasók is, talán még irodalmi estek is. Lesznek színházak, zenekarok, lesznek ünnepek, lesznek eseménytelen és unalmas hétköznapiak. Minden olyan lesz, mint most, csak sokkal jobban fogunk bánni az elszalasztott lehetőségeket. A bolygó sem lesz valami fényes állapotban. Szerinted mi mit fogunk az utókorra hagyni?

– Jó kérdés, nagyon jó kérdés! – feleltem, de válaszom nekem sem volt.

– Bizonyára, legyünk realisták – folytatta Író Úr –, gonosz lesz a világ, és háború lesz, folyton háborúk, és az emberek a tudásukat arra használják majd, hogy a gépeket állítsák a maguk helyébe. Aztán egy nap talán ezek a jól sikerült gépek fellázadnak az emberek amoralitása ellen, és nem lesznek hajlandók többé gyilkolni helyettük. Akkor esetleg nem pusztítjuk ki egymást!

– És ez az egész hogyan kapcsolódik a kiválasztott részlethez? – kérdeztem Író Urat, mert bevallom, semmit sem értettem az egészből.

– Éppen ez az! A részletből nem derül ki! Mert ha olvastad volna a teljes fejezetet, akkor pontosan tudnád, hogy az idézet, amit kaptam, meg lett csonkítva. Tudniillik ezt a férfit, ezt a Severust, aki kilép az erkélyre, Alekszandra cárnő el akarja csábítani, hogy megtudja a titkát. Egy nap, amikor egy tavon csónakáznak, Severus megemlíti, hogy szebbet csak egyet látott: az egyiptomi szultán várkertjében a kairói tavat, amelynek szépsége abban áll, hogy köröskörül ellepik a tó felszínét a lótuszvirágok, nagy, széles leveleik sötétpirosak, a tó sekélyén egész csoporttal állnak a flamingók, karmazsinpiros tollazataikkal. És mikor az egyiptomi alkonyég bíborvörösre festi a tavat, úgy tetszik, mintha egy tündérvilági tó állna az ember előtt, melynek hulláma, virágai, madarai mind skarláttal, kárminnal vannak átítatva. Severus végül megjegyzi, hogy bármilyen hatalmas is a cárnő, se a piros lótuszvirágokat, se a karmazsin flamingókat, se Egyiptom bíbor egét oda nem viheti neki, ahhoz minden hatalma sem elég. Erre a cárnő megígéri, hogy a kedvéért előteremti.

– Ja, akkor már értem, hogy mire kellett ez a furcsa kegyetlen gyilkológép!

– Pontosan! És tudod, mi a legfurcsább? Hogy miután lekasabolják a húszezer embert, újra elmennek csónakázni, és akkor Severus megállapítja, hogy mégiscsak előteremthető a kairói tó. Ezután Alekszandra cárnő könnyedén kiszedi Severusból a titkát, de azt már nem árulom el, inkább olvasd el a regényt.

– És ki ez a Mauritius? Mi ez a piros hó? Mit jelent a Mors Imperator?

– Mauritius egy programozónak vagy tudósnek képzelem, akinek az a feladata, hogy megtalálja a módját, hogy a mesterséges intelligenciák ne ve-

gyék át az emberektől az irányítást. A Mors Imperator latinul a halál őfelsége. A piros havat még nem tudom, hogy mi, de amikor megvizsgálja, biztosan találni fog valami különös, nehezen megmagyarázható dolgot. Egy pillanat, azt hiszem, eszembe is jutott valami!

Ezután Író Úr leült az asztalához, és hozzáfogott megírni, vagyis befejezni a szövegét, én pedig úgy néztem őt, mint amikor az embernek van türelme kívárni, hogy egy virág, mondjuk, egy nemesített vörös rózsza kinyíljon.

(Azt még így a végén zárójelben jegyezném meg, hogy Író Úr az est felvezető szövegét is velem íratta meg.

– Mégis mit írjak? – kérdeztem tőle.

– Írd azt, hogy mennyire szerettem Jókait olvasni a gimnáziumban.

– És még?

– Mi és még? Kell ennél több? Azt is megemlítheted, hogy *A jövő század regényét* kihagytam, hogy azt valami nagy alkalomra tartogattam.

Ezt írtam végül: *„A gimnáziumban kis túlzással csak Jókait olvastam, ám a Jövő század regénye valamiért kimaradt. Erre is jó lehet egy születésnap, hogy bepótoljuk egy regény elolvasását. Olvasóként egészen jól megtanultam jókaiul. Jókaiul írni viszont még sohasem próbáltam, ezért is örültem a FISZ felkérésének, érdekes kísérlet ez, az ember másodpercek alatt szembesül a korlátaival. Péntek este kiderül, mire jutottam. Gyertek, várunk benneteket!”*

Amikor Író Úr elolvasta, csak annyit bírt válaszolni:

– Egész jó, de a regény címe nem az, hogy *Jövő század regénye*, hanem *A jövő század regénye*, nagy a, kis j.)